

مأمورین پیش فرستاده برای ترتیب انتخاب و براه انداختن آنها ؛ و منتخبین باید بخارج را [ه] و واجب آنها معین باشد. ثالثاً - که ازمه اینها برای استنتاج از مجلس اهم است حضور وزراء و مقابله هیئت قانون با هیئت اجراست و گرنه سئوالات به روی که توجیه بشود ؟ و توضیحات از که خواسته شود ؟ ماهزاران درد بی درمان داریم امروز می خواهیم بدانیم که هموطنان ما را به شدت ظلم آشید کردند، برای چه ؟ و دولت ما در این خصوص چه اقدامات کرده ؟ بلی امروز هموطنان ما در آنجا دل خوشی اند که به مجرد رسیدن تلگراف این وقعه به تهران و کلاهی ملت، هیجان فوق العاده و اقدامات جدی خواهند کرد و در مجلس خود کشتی می کنند و بدادما می رسند ؛ ولی حالا می بینم که وزیر امور خارجه به احضار مجلس تمکین نکرد و حاضر نشد. جواب کتبی بر خلاف قانون اساسی داد و همچنین خیلی از و کلاء هزار مطلب مهم اظهار می کنند و داد و فریاد می کنند ؛ دادرسی نیست و مطلبشان از میان می رود. و من محققاً می گویم که هیئت قانون و هیئت اجراء پدر و مادر نظم مملکت می باشند. چنانچه جمعی مرد در يك اطاق هیچ وقت فرزندی عمل نخواهند آورد. همچنین از اجتماع نسوان چیزی بعمل نمی آید ؛ بدون تنقیح هیئت اجراء و هیئت قانون و بدون اجتماع آنها ترمی حاصل نخواهد شد و من از بعضی می شنوم که می گویند : « در هیچ جای عالم وزراء همیشه به مجلس حاضر نمی شوند. » بلی صحیح است ولی این را باید دانست که در آن معالک کار خیلی کم است و حضور جمیع وزراء هر روز، تضييع وقت پر قیمت آنهاست، بطور که می بینم آنها اغلب مجلس را هفته و ماهی تعطیل می کنند. در تابستان باز تعطیل می کنند بکلی ، و گاهی در ظهور امر فوق العاده اجتماع فوق العاده می نمایند ؛ ولی ما که آن قدر کار داریم که بدون همه چیز اگر مجلس خودمان را کامل و مثل مجلس آنها کرده ؛ اگر پنجاه سال همه روزه بنشینیم و کار بکنیم باز قطعاً می گویم که مثل يك دولت نیمه منظم خواهیم افتاد. چهارم - مطالبه قانون اساسی از دولت است که باید متفق شده و بخواهیم که بیش از این تأخیر نیفتد (در این موقع خطاب به و کلاء و آقایان نموده و گفت) شما صدا به صدای من بدهید و با من متفق شده مطالبه کنید شما که اس اساس مملکت و صاحب حقیقی این خاک هستید ؛ شما که جمیع متنفذین و متشخصین، ریزه خوار محصول دست شما هستند ؛ شما که اینها پول شمارا خورده بالادست شما می نشینند و به چشم حقارت به شما می نگرند و از صرف مال شما تحصیل علم کرده افاده عالمی و حقوق دانی به شما می فروشد.

***

این مقاله آقاسید حسن تقی زاده به اندازه ای باعث بیداری و کلاهی و اهالی تهران

گردید که مافوق آن تصور نمی‌شود و از امروز تقی‌زاده معروف به دانش و بی‌غرضی گردید. رئیس مجلس جناب صنغ الدوله در جواب گفت: «کاش فقره چهارم را مقدم می‌داشتید زیرا که همه نواقص مذکوره از نبودن فقره چهارم است و البته می‌دانید که هر مطلبی يك مدت و ماده لازم دارد. هنوز حقوق و حدود بین دولت و ملت معین نشده که مجلس در مقام اجراء آن باشد و دولت هم عذر موجهی دارد؛ شما می‌خواهید که طفل يك شبه ره صد ساله برود و این نخواهد شد. تقی‌زاده گفت: «آنچه شما فرمودید صحیح است که چون این مطالب بسته به نظامنامه اساسی است غیر از مطلب اول که اجراء نظامنامه داخلی باشد که آن دخلی به این ندارد و اهمیتش بر خلاف ظن شما بیشتر است. زیرا که شما می‌گوئید که ما جمع شده مطالبه قانون اساسی را می‌کنیم؛ ولی در صورت عدم نظام داخلی چگونه حرف می‌زنیم تا مطالبه قانون اساسی را بکنیم و اگر پنجاه نفر يك مرتبه صدا به صدا داده مطلبی بگویند خود آن مطلب هم از میان خواهد رفت.»

جناب حجة الاسلام آقای بهبهانی تمجید و تعریفی از آقای تقی‌زاده نمود و تقی‌زاده از امروز مشارالیه ملت واقع شد.

يكشنبه ۷ ذی‌القعدة ۱۳۲۴ - مذاکرات مجلس امروز در مسئله حاضر شدن و کلاء در ساعت و موقع، دیگر در خصوص نظامنامه و تشکیل مجلس سنا. بعضی گفتند اعضاء مجلس سنا باید يك ثلث از ملت و دوثلث از دولت باشد. بعضی برعکس گفتند. بعضی گفتند نصف از ملت و نصف دولتی باید باشد. دیگر در خصوص امتیاز معدن نفت مذاکره شد. دیگر قرائت مکتوبی که از طرف حکومت در باب نان و گوشت به مجلس رسیده بود؛ بعضی گفتند باید عدلیه و بلدیہ منعقد گردد؛ والا این امور ربطی به مجلس ندارد.

دوشنبه هشتم ذی‌القعدة الحرام - امروز مجلس تعطیل است ولی دره‌یان مردم شهرت گرفته است که ولیعهد مخالف مجلس [است] و مایل به مشروطیت نیست. از انجمن طلاب و بعضی انجمن‌های سری بعضی لوایح نوشته شد که یاد روزنامه مجلس درج شود و یا به عنوان سبحنامه و شبنامه درج و نشر گردد.

[ولیعهد و نظامنامه مجلس]

روز سه‌شنبه ۹ ذی‌القعدة الحرام ۱۳۲۴ - مذاکرات مجلس امروز در تشکیل سنا و نظامنامه مجلس شورای ملی بود و چون ولیعهد بعضی فصول نظامنامه را تغییر داده است از این جهت در مجلس از جهت تغییر نظامنامه مذاکره بسیار شد. بالأخره شرحی به صدارت نوشتند که: «چون اسقاط و تغییر بعضی از اصول نظامنامه موضوع بحث و مذاکره در مجلس شد اکثریت آراء و اتفاق قاطبه و کلاء بر این شد که یا همان نسخه اولی را دولت به ما مرحمت نماید و یا صورت کمیسیون مذکور را قبول نمایند تا در این ماده ختم مذاکره و مباحثه شود.»

روز چهارشنبه، دهم ذی القعدة الحرام ۱۳۲۴ - امروز مجلس تعطیل است؛ از طرف حضرت اقدس ولیعهد پینام از برای آقای آقامیرزا سید محمد داده شد که: «معاندین و بعض در باریان مانع می باشند که نظامنامه به صحنه برسد؛ و هیچ وقت ممکن نمی شود که من با شاه تنها باشم و بتوانم در این خصوص چیزی عرض کنم. تکلیف شما این است که سخت فشار آورید و مرا مجبور نمایید که صحنه نظامنامه را جدأ خواستار شوم، والا از صحنه اعلی حضرت منصرف شوید».

روز پنجشنبه ۱۱ ذی القعدة ۱۳۲۴ - امروز موضوع مذاکرات مجلس فقط نظامنامه اساسی بود؛ جنابان مشیرالملک پسر صدراعظم و حاجی محترم السلطنه و مؤید السلطنه از جانب دولت علیه حاضر شده بودند که در فصول نظامنامه مباحثه و مذاکره نموده به اتفاق آراء و کلاء دولت و ملت تصفیه و تسویه شده به صحنه عمایونی برسد و در موقع اجراء گذاشته شود. باری طرفین نشسته از سه ساعت به غروب مانده تا چهار ساعت از شب گذشته مذاکره و مباحثه نموده؛ فصول نظامنامه را منقح و مرتب داشته؛ دیگر امید است که به صحنه عمایونی موشح آید.

امروز روزنامه ندای وطن به مدیریت و انشاء جناب مجدالاسلام کرمانی طرح و توزیع گردید و ما اگر مقاله مفیدی در آن روزنامه بخوانیم در این تاریخ خود نقل خواهیم نمود. از آن جمله در صفحه ۸ در ستون اول چنین می نگارد:

مقاله روزنامه ندای وطن

روزنامه طیمس مقاله مفصلی در خصوص روابط بین دولتین روس و انگلیس می نگارد که چون دولتین مزبورترین نهایت میل را دارند که رفع اختلافات و کدورت های دیرینه ما بشود؛ لهذا تکلیف طرفین بر آن است که دست موافقت به یکدیگر داده و در استقرار صلح و ترقی ممالک مشرق زمین بکوشند؛ بخصوص بر مملکت ایران که اقدامات و توجه دولتین متفقاً باید اسباب بهبودی احوال دولت و ملت گردیده و این دولت قدیم را که طرف توجه عالم است؛ در وضع حکومت و به تنظیم امور مملکت بهتری حاصل شده تا ان شاء الله به ثروت و عظمت قدیمه خود باز گردد. بروز و ظهور اتفاق بین این دو دولت در این مورد اسباب آن خواهد شد که دولت دیگری سبقت نموده و این تکلیف را به گردن بگیرد و به این وسیله به حصول مقاصد خود نایل آید.

ندای وطن: «با کمال عجز و انکسار از دولتین علیتین استدعا داریم درصدد اصلاح حال ما و انتظام دولت و آبادی مملکت ما به هیچ وجه بر نیایند و ما را به همین حالت پریشانی بگذارند و از غیرت بزرگان وطن و همت و کلاء مجلس محترم شورای ملی امیدواریم که خانه خود را خودشان آباد نمایند و منتظر نباشند

که دیگران در این صدد باشند و مسلم بدانند که این ویرانه آباد خواهد شد ولی آرزوی دانشمندان وطن این است که به دست صاحب خانه آباد شود نه به دست دیگران که آن آبادی عین بربادی است .

نگارنده این تاریخ (ناظم الاسلام) را عقیده این است که اصلاح ایران جز به دست خارجه متعسر بل معتذراست . الا ان يحدث الله بعد ذلك امراً .

روز جمعه ۱۴ ذی القعدة ۱۳۳۴ - امروز چند تلگراف که از اصفهان مخابره شده بود بدست آمد که عیناً درج می شود .

تلگراف از اصفهان

(به تاریخ چهارشنبه دهم ذی القعدة) مجلس مقدس شورای ملی دامت برکاته و کیل علماء و تجار امروز چاپاری حرکت نمودند . و کیل اصناف جناب آقامیرزا هادی جواهری به اکثریت آراء معین شده حرکت می نماید (شیخ نورالله) .

ایضاً از اصفهان

تلگراف از اصفهان به عنوان حاجی شیخ فضل الله مجتهد ، دونفر و کلای اصفهان جناب شریعتمدار آقای حاجی سید اسماعیل و کیل علماء اعلام و جناب حاجی میرزا علی ادیب التجار و کیل تجار با احترام دیروز از حضور مبارک حضرت اقدس والا روحی فداء اجازه گرفتند؛ به چاپاری روانه شدند . باقی هم زود معین و روانه می شوند . مجلس اصفهان هم بخوبی وشکوه منعقد شده محض اطلاع عرض شد (محمد باقر الطباطبائی) .

ایضاً تلگراف از اصفهان

شاهزاده اسدالله میرزا ! خواهشمندم که ارکان محترم مجلس شورای ملی را مستحضر سازید که حضرت اشرف اسعد والا شاهزاده ظل السلطان روحنا فداء پریروز شخصاً مجلس ملی را در عمارت چهل ستون افتتاح فرمودند و نطق مفصلی در فواید و نتایج مجلس محترم بیان فرموده از وکلای که باید انتخاب شده و به طهران بیایند دونفر تاکنون معین شده و حرکت کرده اند و سایرین هم بزودی انتخاب شده و به طهران فرستاده می شوند . در خصوص بانک ملی نیز نهایت اهتمام فرموده و مشغول جمع آوری پول به اسم سرمایه هستند (محسن میرزا) .

***

روز شنبه ۱۳ ذی القعدة ۱۳۳۴ - مذاکرات مجلس شورای ملی امروز در چند امر بود. اولاً - قرائت تلگرافات اصفهان و مساعدت شاهزاده ظل السلطان حاکم اصفهان و اظهار تشکر از همراهی ظل السلطان از جهت تشکیل انجمن ولایتی و مجلس نظار و انتخاب وکلای اصفهان و معاونت در خصوص بانک ملی . ثانیاً - ملاحظه اعتبارنامه وکلای بارفروش و این که

ملاحظه اعتبارنامه حق صدراعظم است یا وکلاء ملت ، چه عنوان این اعتبارنامه به عنوان صدراعظم نوشته شده است. ثالثاً: ملاحظه لایحه حکومت را که در باب عمل گوشت تهران نوشته بود. رابعاً: درخصوص مجلس سنا و کیفیت آن.

یکشنبه چهاردهم ذی القعدة الحرام ۱۳۲۴ - مذاکرات مجلس در باب انجمنهای ایالتی یا ولایتی و کیفیت آن و مخارج آن و مخارج راه افتادن و کلاء است، و در باب یهود و نصاری و شیعه و سنی کردستان گفتگو شد حاصل اینکه همگی حق رأی و انتخاب دارند. و نیز در باب تمپرستخانه مذاکره شد. و نیز مدتی به قرائت تلکرافات رشت و جاهای دیگر وقت گذرانیدند. و نیز شکایت از وزارت خارجه نمودند که مطالب و وقایع را به مجلس اظهار نمی دارند.

روز دوشنبه ۱۵ ذی القعدة الحرام ۱۳۲۴ - امروز انجمن طلاب در مدرسه صدر تشکیل گردید. جناب آقای سیدجمال هم منبر رفت و جمعیت زیادی حاضر بودند و صحبت همه در خصوص نظامنامه اساسی و نظامنامه داخلی مجلس بود. اگر در این هفته نظامنامه ، به صحنه همایونی نرسد احتمال بلوا و شورش می رود. امروز هم حضرت اقدس ولایتعهد و صدراعظم مشیرالدوله نظامنامه را به حضور همایونی برده و پس از آنکه حضرت والا شرحی از صحت و امکان اساسی نظامنامه و لزوم قبول درخواست و کلاء ملت به حضور همایونی معروض داشتند نظامنامه به صحنه و امضاء پادشاهی موشح و مزین گردید.

روز سه شنبه ۱۶ ذی القعدة سال ۱۳۲۴ هجری - عصر امروز حضرت اشرف صدراعظم میرزا نصرالله خان مشیرالدوله با فرزند اکبر و ارشد خود مشیرالملک و جناب ناصرالملک و وزیرمالیه و جناب محتشم السلطنه و جمعی دیگر از رجال دولت نظامنامه اساسی مجلس شورای ملی را که به صحنه همایونی موشح شده بود به مجلس آوردند. جناب صنیعالدوله رئیس مجلس با آقایان و کلاء و مبعوثین ملت تا در باغ بهارستان استقبال از آنها نمودند، و لدی الورود با هیئت و کلاء و جمعیت تماشاچی چند قطعه عکس از این جمعیت که اساس خوشبختی يك ملت را فراهم نموده برداشته، سپس حضرت صدارت با همراهان و مستقبلین به مجلس وارد شدند. علماء اعلام و حجج اسلام از واردین پذیرائی نموده، جمعیت تماشاچی به اندازه ای بود که علاوه از خود اطاق، در معا برهم مجال تردد نبود، بلکه صحن باغ هم پر بود از تماشاچی و عموماً شادان و خندان بایکدیگر مصافحه می نمودند و مبارکباد می گفتند. بعد از استقرار مجلس جناب آقا سیدمحمد تقی هراتی خطبه غرا و خطبه ذیل را به صدای بلند قرائت نمود. بعد از آن فصول نظامنامه را قرائت نموده یکمرتبه عموم حاضرین بی اختیار صداها را بلند نموده و هم آواز از صمیم قلب گفتند: زنده باد شاهنشاه ایران مظفرالدین شاه عادل و پاینده باد مجلس شورای ملی و عدالت؛ زنده باد علماء اسلام و حجج نام؛ و تامدتی این صدای روح افزا هوا و فضا را پر کرده بود. نگارنده را از شدت مسرت و فرح

گریه دست داده چه، چنین روزی را مگر در خواب می‌دیدیم که به این زودی و این آسانی و این ارزانی مملکت و وطن ما صاحب قانون اساسی، و ملت در زیر سایهٔ معدلت زندگانی نماید. از خداوند رحیم خواستاریم که ارکان این اساس مقدس را مستحکم و مشید فرماید. باری مردم اذن چراغانی را از و کلاه عظام و صدارت عظمی خواسته برای تهیه چراغانی پراکنده شدند.

خطابه آقا سید محمد تقی هراتی در وقت ورود

نظامنامهٔ اساسی به مجلس شورای ملی

بسم الله الرحمن الرحيم - الحمد لله الذی انزل علی عبده الکتاب ولم يجعل له عوضاً فیما لینذر بأساً شدیداً من لدنه ومبشر المؤمنین الذین یعملون الصالحات ان لهم اجرأ حسناً ما کثیرین فیها بدأ .

« بدین مژده گرجان فشانم رواست که این مژده آسایش جان ماست »
 منت خدای راجلت عظمت که قانون اساسی مجلس شورای ملی که بزرگترین مقصود عموم ملت است به تأییدات الهیه و اشارات باطنیه حضرت حجة الله امام عصر عجل الله فرجه و اقدامات وافی و اعتمادات کافیة رؤسای روحانین و مجتهدین، مهاجرین، مجاهدین، در اعلاء کلمة دین مبین متع الله المسلمین بطول بقائهم به حسن نیت و خلوص عقیدت به شرع و شریعت و ظهور معدلت بین طبقات رعیت، اعلی حضرت اقدس شاهنشاه اسلام پناه مظفر الدین و الدوله، خلداله ملکه و سلطانه؛ با تصویب بندگان حضرت اقدس اعظم شاهنشاه زاده معظم و لیعهد گردون، همد ایده الله جیش که حضرتش نیز مثل پدر تاجدارش همیشه در خیر و سعادت ملت و شرف و شوکت دودمان سلطنت، و قلع و قمع ریشهٔ ظلم و استبداد از اهالی مملکت در اجراء قوانین شرع و اساس ترقی ملک و ملت نیت مقدسه و اقدامات حسنهٔ خود را مصروف داشته و دارند. الیوم موشحاً به دستخط آفتاب نقطه همایونی از برای تعیین تکالیف و وظایف و حدود و حقوق اعضاء مجلس مشروع زاد الله توفیقاتهم بواسطهٔ اولین شخص محترم دولتخواه و نخستین وزیر بود ز جهر تدبیر خیر خواه بندگان حضرت مستطاب اجل اشرف آقای مشیر الدوله صدر اعظم دامت شوکه به مجلس شورای ملی ارسال فرمود. القی الی کتاب کریم انه من سلیمان و انه بسم الله الرحمن الرحيم .

صبح ظفر از مشرق امید برآمد اصحاب غرض را شب سودا برآمده
 مجمع البیان دل و زبان را متذکر بذكر الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن
 گردانید. که الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی. و این نعمت بزرگ را از
 و این نعمت و ولینعمت زادهٔ خود قدر شناسیم. هذا کتاب صدق لینذر الذین ظلموا و ابشروا
 للمحسنین. صبح سعادت دمید خورشید اقبال ملت ایران از افق سیادت سر بر کشید

کوکب جلی الفیور سعادت ایرانیان طالع و اختر باهر النور سیادت اسلامیان لامع
 آثار نیک بختی، از چهر منیرش پیدا و عمیقاً قریب به تأییدات باطنیه امام عصر ارواح
 العالمین فداء، و توجهات خاطر خورشید منظر شاعانه، ایران زمین رشک خلد
 برین و نهایشگاه عموم متمدنین گردد. و بشرالذین آمنوا و عملوا الصالحات ان لهم
 جنات تجری من تحتها الانهار . الحق سزاوار است که این روز سعید را یکی از
 اعیاد بزرگ ملی که آفتاب عدالت از مشرق سلطنت طالع و ظل معدلت اعلیحضرت
 ظل اللهی بر رئوس عموم افراد ملت سایه افکند، زهی روزی خجسته که معین
 الدین والدوله توأمان ظاهر و هویدا شد. یاللمجب امروز روزی است که ریشه ظلم
 و استبداد از مملکت ایران از بیخ و بن کنده شد. امروز روزی است که به مداوای
 حکمت سلطنت به تریاق قانون مساوات و حکم عدالت زهر جور و ظلم مستبدین
 مداوا و علاج گردید. چه مبارک روزی است که پادشاه آگاه و ولینممت خیر خواه،
 حق عدالت گستری و رعیت پروری را درباره عموم رعایا عطا و ادا فرمود. امروز
 روزی است که به قوت بازوی مشورت و اتحاد ملت و دولت مشیت به چشم اجانب
 کوبیده شود. امروز روزی است که نزدیک بینان جهول عجول، بی فکر و تأمل
 در مقابل افکار بدیع و به آراء صائبه دور بینان عقول فکور، با تأمل و توکل که
 والذین جاهدوا فینا سبیلنا و ان الله مع المحسنین از اعیال شیعۀ خود نادم شوند
 و سینات اعمالشان به مضمون آیه و ندالهم سینات ما عملوا و احق بهم ما کانوا به یستهزئون.
 ظاهر و هویدا گردد. فافتقر الی آثار رحمة الله کیف یحیی الارض بعد موتها، امروز
 روزی است که نفخه اسرافیل مجلس شورای ملی روحی تازه بر جسد مملکت ایران
 دمید. امروز روزی است که شالوده و اساس ترقی ایران بعون الله تعالی محکم و
 مستحکم گردید به شکرانه این موهبت کبری و عطیۀ عظمی، از صمیم قلب بقاء دولت
 ابد مدت و صحت و سلامت ذات ملکوتی صفات اعلیحضرت شاهنشاهی پدر تاجدار
 عطاوف رؤوف خیر خواه ملت و رعیت را از درگاه حضرت احدیت مسئلت نمائیم
 (زنده باد شاهنشاه ایران) (پاینده باد ملت اسلام). ای حافظین حقوق ملت ای
 حارسین حدود دولت بر شما لازم و متحتم است که بدون ملاحظه در اجراء احکام
 مقدسه اسلامی و اصلاح نواقص حالیه، و رفع اختلالات جاریه و حفظ حدود و ثنور،
 و موجبات ثروت و شوکت اهالی مملکت سعی و اقی و جهدی کافی فرمائید و قلب
 منور این پادشاه خیر خواه را از خدمات خالصانه خود و آسایش عموم افراد ملت
 و دولت خوشنود سازید و این اساس مقدس را از صدقات جاریه شاهنشاهی و نام
 نیک این مجلس محترم را ابدالدهر باقی گذارید. اللهم ایدنا و ایدسلطاننا و علمائنا
 به تأییداتک و اجلی قلوبنا بنور معرفتک و ثبت اقدامنا علی دینک و انصرنا علی القوم.

الظالمین فی غره ذیقعدة الحرام (محمد تقی الموسوی).

روز چهارشنبه ۱۷ ذی القعدة ۱۳۲۴ - شب گذشته بازار و مدرسه سهسالار و بعضی معابر چراغانی بود برای نظامنامه اساسی، و ما در این مقام مناسب می بینیم که نظامنامه اساسی را اگرچه هنوز ناقص است، و نظامنامه داخلی مجلس را اگرچه هنوز جاری نشده است درج نمائیم و خواننده تاریخ را منتظر نگذاریم که از جای دیگر تحصیل نماید.

صورت نظامنامه اساسی مجلس شورای ملی
یا قانون اساسی موقتی مملکت ایران

بسم الله الرحمن الرحيم - آنکه مطابق فرمان معدلت بنیان همایونی مورخه چهاردهم شهر جمادی الآخر ۱۳۲۴ - از برای ترقی و سعادت ملك و ملت تشیید مبانی دولت و اجرای قوانین شرع حضرت ختمی مرتبت امر به تأسیس شورای ملی فرمودیم. و نظر بدان اصل اصیل که هر يك از افراد اهالی مملکت در تصویب و نظارت در امور عموم علی قدر مراتبهم محق و سهیم اند تشخیص و تعیین اعضای مجلس را به انتخاب ملت محول داشتیم. اینك که مجلس شورای ملی بر طبق نیت مقدسه ما افتتاح شده است اصول و مواد نظامنامه اساسی شورای ملی که مشتمل بر وظایف و تکالیف مجلس مزبوره و حدود و روابط آن نسبت به ادارات دولت است از قرار اصول ذیل مقرر می فرمائیم :

در تشکیل مجلس

اصل اول - مجلس شورای ملی به موجب فرمان معدلت بنیان مورخه چهاردهم جمادی الآخر ۱۳۲۴ مؤسس و مقرر است.

اصل دوم - مجلس شورای ملی نماینده قاطبه اهالی مملکت ایران است که در امور معاشی و سیاسی وطن خود مشارکت دارند.

اصل سوم - مجلس شورای ملی مرکب است از اعضای که در تهران و ایالات انتخاب می شوند و محل انعقاد آن در تهران است.

اصل چهارم - عده انتخاب شوندگان به موجب انتخاب نامه علی حده از برای تهران و ایالات فعلاً یکصد و شصت و دو نفر معین شده است و بر حسب ضرورت عده مزبوره تزیید تواند یافت الی دویست نفر .

اصل پنجم - منتخبین از برای دو سال تمام انتخاب می شوند و ابتدای این مدت از روزی است که منتخبین ولایات تماماً در تهران حاضر خواهند شد. پس از انقضای مدت دو سال باید نمایندگان مجدداً انتخاب شوند و مردم مختارند هر يك از منتخبین سابق را که بخواهند و از آن ها راضی باشند دوباره انتخاب کنند.

اصل ششم - منتخبین تهران لدی الحضور حق انعقاد مجلس را داشته و

مشغول مباحثه و مذاکره می‌شوند رأی ایشان در مدت غیبت منتخبین ولایات به اکثریت مناظ اعتبار واجرا است .

اصل هفتم - درموقع شروع به مذاکرات باید اقلاً دو نلث از اعضای مجلس حاضر باشند و هنگام تحصیل رأی سه ربع از اعضا باید حاضر بوده و اکثریت آراء وقتی حاصل می‌شود که بیش از نصف حضار مجلس رأی بدهند .

اصل هشتم - مدت تعطیل و زمان اشتغال مجلس شورای ملی بر طبق نظامنامه داخلی مجلس به تشخیص خود مجلس است و پس از تعطیل تابستان باید مجلس در چهاردهم میزان که مطابق جشن افتتاح اول مجلس است مفتوح و مشغول کار شود .
اصل نهم - مجلس شورای ملی درمواقع تعطیل فوق العاده منعقدتواندشد .
اصل دهم - در موقع افتتاح مجلس خطابه‌ای به حضور همایونی عرض کرده به جواب خطابه از طرف قرین الشرف ملوکانه سرافراز و مباهی می‌شوند .
اصل یازدهم - اعضای مجلس بدو آ که داخل مجلس می‌شوند باید به ترتیب ذیل قسم خورده و قسم نامه را امضا نمایند .

صورت قسم نامه

ما اشخاصی که در ذیل امضاء کرده ایم خداوند را به شهادت می‌طلبیم و به قرآن قسم یاد می‌کنیم، مادامی که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق این نظامنامه محفوظ و مجری است تکالیفی را که به ما رجوع شده است مهما امکان با کمال راستی و درستی وجد و جهد انجام بدهیم، و نسبت به اعلیحضرت شاهنشاه متبوع عادل مفخم خودمان صدیق و راستگو باشیم و به اساس سلطنت و حقوق ملت خیانت ننمائیم و هیچ منظوری نداشته باشیم جز فواید و مصالح دولت و ملت .

اصل دوازدهم - به هیچ عنوان و به هیچ دست آویز کسی بدون اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی حق ندارد متعرض اعضای آن بشود، اگر احیاناً یکی از اعضا علناً مرتکب جنحه و جنایتی شود و در حین ارتکاب جنایت دستگیر گردد باز باید اجرای سیاست درباره او با استحضار مجلس باشد .

اصل سیزدهم - مذاکرات مجلس شورای ملی از برای اینکه نتیجه آنها به موقع اجراء گذارده تواند شد باید علنی باشد . روزنامه نویس و تماشاچی مطابق نظامنامه داخلی مجلس حق حضور و استماع دارند . بدون اینکه حق نطق داشته باشند تمام مذاکرات مجلس را روزنامه‌جات می‌توانند به طبع برسانند بدون تحریف و تفسیر معنی تا عامه ناس از مباحث مذاکره و تفصیل گزارشات مطلع شوند . هر کس صلاح اندیشی‌ای در نظر داشته باشد در روزنامه عمومی بر نگارد تا هیچ امری از امور در پرده و برهه چکس مستور نماند . لهنذا عموم روزنامه‌جات مادامی که مندرجات

آنها محل اصلی از اصول اساسی دولت و ملت نباشد مجاز و مختارند که مطالب مفیده عام المنفعه را همچنان مذاکرات مجلس و صلاح اندیشی خلق را بر آن مذاکرات به طبع رسانیده منتشر نمایند. و اگر کسی در روزنامهجات و مطبوعات برخلاف آنچه ذکر شد و به اغراض شخصی چیزی طبع نماید یا تهمت واقفرا بزند قانوناً مورد استنطاق و محاکمه و مجازات خواهد شد.

اصل چهاردهم - مجلس شورای ملی به موجب نظامنامه علی حده موسوم به نظامنامه داخلی امور شخصی خود را از قبیل انتخاب رئیس و نواب رئیس و منشیان و سایر اجزاء و ترتیب مذاکرات و شعب و غیره منظم و مرتب خواهد داشت.
در وظائف مجلس و حدود و حقوق آن

اصل پانزدهم - مجلس شورای ملی حق دارد در عموم مسائل آنچه را صلاح ملك و ملت می داند پس از مذاکره و مذاقه از روی راستی و درستی عنوان کرده با رعایت اکثریت آراء در کمال امنیت و اطمینان با تصویب مجلس سنا به توسط شخص اول دولت به عرض برساند که به صحت همایونی موشح و به موقع اجراء گذاشته شود.

اصل شانزدهم - کلیه قوانینی که برای انتظام امور دولتی و مملکتی و تشکیل مبانی دولت و سلطنت و اساس وزارتخانهها لازم است باید به تصویب مجلس شورای ملی برسد.

اصل هفدهم - لوایح لازمه را در ایجاد قانون یا تفسیر و تکمیل و نسخ قوانین موجوده مجلس شورای ملی در موقع لزوم حاضر می نماید، که با تصویب مجلس سنا به صحت همایونی رساننده به موقع اجراء گذارده شود.

اصل هجدهم - تسویه امور مالیه، جرح و تعدیل بودجه، تفسیر دروضع مالیاتها و رد و قبول عوارض و فروعات، همچنان ممیزیهای جدیدی که از طرف دولت اقدام خواهد شد به تصویب مجلس خواهد بود.

اصل نوزدهم - مجلس حق دارد نظر به اصلاح امور مالیاتی و تسهیل روابط حکومتی، در تقسیم ایالات و ممالک ایران و تجدید حکومتها پس از تصویب مجلس سنا اجرائی آرای مصوبه را از اولیای دولت بخواهد.

اصل بیستم - بودجه هر یک از وزارتخانهها باید در نیمه آخر هر سال برای سال دیگر تمام شده پانزده روز قبل از عید نوروز حاضر باشد.

اصل بیست و یکم - هر گاه در قوانین اساسی وزارتخانهها قانون جدید یا تفسیر و نسخ قوانین مقرر لازم شود با تصویب مجلس شورای ملی صورت خواهد گرفت، اعم از اینکه لزوم آن امور از طرف مجلس عنوان یا از طرف وزرای